

แนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1*
THE GUIDELINES OF SCHOOL- BASED MANAGEMENT IN SMALL SCHOOLS
UNDER THE OFFICE OF UDON THANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 1

ศรัณย์ โพธิ์บาย¹ และ กฤตย์ ชมภูวิเศษ²

Sarun Phobai¹ and Krits Chompuwiset²

¹⁻² มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

¹⁻² Udon Thani Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email : sarunphobai91236@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก 2) ออกแบบแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และ 3) ประเมินแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็น ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุดรธานี เขต 1 จำนวน 242 คน ได้มาโดยกำหนดขนาดแบบการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็น แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติพื้นฐาน ด้านสภาพปัจจุบันมีค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.24 ถึง 0.86 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.98 ด้านสภาพที่พึงประสงค์มีค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.22 ถึง 0.78 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.97 ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลโดย หาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) ระยะที่ 3 การประเมินแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบประเมินแนวทาง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้

ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) แนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุดคือ การบริหารแบบมีส่วนร่วม แนวทางที่สำคัญที่สุดมีดังนี้ โรงเรียนจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรที่มีตัวแทนจากทุกฝ่าย สํารวจ

* Received 25 March 2025; Revised 30 March 2025; Accepted 31 March 2025

ความต้องการของผู้เรียนและชุมชน บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีระบบติดตาม ประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างเป็นระบบ 3) ผลการประเมินแนวการบริหารโดยใช้โรงเรียน เป็นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: แนวทาง, การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน, โรงเรียนขนาดเล็ก

Abstract

The objectives of this research were to: 1) study the current conditions, desirable conditions, and necessity requirements in school-based management for small schools; 2) design guidelines for school-based management; and 3) evaluate the school-based management guidelines. The sample group comprised 242 school administrators and teachers from small schools under the Udon Thani Primary Educational Service Area Office 1, obtained through simple random sampling. The research instrument was a five-point rating scale questionnaire analyzed using basic statistics. Regarding current conditions, the discrimination power ranged from 0.24 to 0.86 with an overall reliability coefficient of 0.98. For desirable conditions, the discrimination power ranged from 0.22 to 0.78 with an overall reliability coefficient of 0.97. Phase 2 involved studying school-based management guidelines through structured interviews with five experts selected by purposive sampling. Data were analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, and necessity requirements (PNI_{modified}). Phase 3 involved evaluating the school-based management guidelines using an assessment form focusing on three aspects: utility, appropriateness, and feasibility. The research findings revealed that: 1) The current conditions of school-based management were at a high level overall, while the desirable conditions were at the highest level overall; 2) The school-based management approach with the highest necessity requirement was participatory management. The most important guidelines included: establishing a curriculum development committee with representatives from all stakeholders, surveying learner and community needs, integrating local wisdom, and implementing a systematic curriculum evaluation and monitoring system; 3) The evaluation of the school-based management guidelines was at the highest level overall.

Keywords: Guidelines, School-Based Management (SBM), Small schools

บทนำ

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management หรือ SBM) เป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับในระดับสากลในฐานะยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษา ที่สร้างฐานอำนาจให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนมากที่สุด ได้แก่ ครู ผู้ปกครอง นักเรียน ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง วสันต์ ปรีดานันต์ (2563: 22-33) แนวคิดนี้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชา ทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและได้คุณภาพตามมาตรฐาน หลายประเทศทั่วโลกได้นำแนวคิดนี้ไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ตอบสนองต่อสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

แนวคิดการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ประกอบด้วยหลักการหรือแนวคิดสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ การกระจายอำนาจ การส่งเสริมการมีส่วนร่วม การคืนอำนาจการจัดการศึกษาสู่ท้องถิ่น การบริหารจัดการตนเอง และการสร้างระบบตรวจสอบและถ่วงดุล ชีระ รุญเจริญ (2562: 75-82) การนำหลักการเหล่านี้มาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมจะช่วยเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ เพิ่มความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และเอื้อต่อการพัฒนาวัฒนธรรมทางการศึกษาที่ตอบโจทย์ความต้องการของท้องถิ่น

อย่างไรก็ตาม การบริหารสถานศึกษาในปัจจุบันมักประสบปัญหาหลายประการ เนื่องจากต้องดำเนินงานภายใต้กรอบนโยบายและการควบคุมจากส่วนกลาง ส่งผลให้เกิดความล่าช้าในกระบวนการตัดสินใจและการปฏิบัติงาน รัตนภรณ์ คำเผ่า (2562: 28-30) นอกจากนี้ คำสั่งที่ได้รับมักไม่สอดคล้องกับบริบทการทำงานจริง ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งคือการขาดความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการที่คำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละโรงเรียน

จากการวิเคราะห์สภาพปัญหาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์การทดสอบระดับชาติต่ำกว่าเกณฑ์ค่าเฉลี่ย ขาดการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เด็กพิการเรียนร่วมและเด็กด้อยโอกาสบางส่วนขาดการดูแลที่ทั่วถึง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 (2567: 42-47) สถานศึกษาบางส่วนไม่มีความพร้อมในการให้บริการได้ครอบคลุมทุกระดับชั้น ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาบางส่วนขาดความตระหนักในหน้าที่ที่รับผิดชอบ ครูไม่ครบชั้นและสอนไม่ตรงตามวิชาเอก จึงไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ตอบสนองตามพัฒนาการของผู้เรียน วัสดุอุปกรณ์เทคโนโลยีการศึกษาไม่เพียงพอต่อความต้องการ ขาดงบประมาณในการซ่อมแซมบำรุงรักษา การจัดเก็บรวบรวมข้อมูลมีความซ้ำซ้อนและไม่เป็นปัจจุบัน

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเป็นแนวคิดที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 โดยเน้นการกระจายอำนาจในการตัดสินใจด้านงบประมาณ การพัฒนาหลักสูตร และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน อุทัย บุญประเสริฐ (2561: 25-32) ซึ่งสอดคล้องกับบริบทโรงเรียนขนาดเล็กที่มีความใกล้ชิดกับชุมชน

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการศึกษาแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อให้โรงเรียนสามารถบริหารจัดการตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด และพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากร อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพอันพึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1
2. เพื่อออกแบบแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1
3. เพื่อประเมินแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและ กลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก รวมทั้งสิ้นจำนวน 631 คน จาก 129 โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ที่ปฏิบัติงานในปีการศึกษา 2567 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 (2567)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน โดยผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างด้วยการเปิดตารางของเครจซี่และมอร์แกน ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% สมชาย วรภิเกษมสกุล (2567: 167) ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 242 คนแบ่งเป็นผู้บริหาร 62 คน ครูผู้สอน 180 คน จากนั้นผู้วิจัยใช้การสุ่มกลุ่มแบบง่าย (Simple random sampling)

1.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาระยะที่ 2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลดีเด่นในการบริหารหรือรางวัลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 5 คน ผู้วิจัยกำหนดคุณลักษณะแบบเจาะจง (Purposive selection)

1.4 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาระยะที่ 3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลกลุ่มเดียวกันกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในระยะที่ 2 ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 1 คือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามชนิด

มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งประกอบด้วย ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับตำแหน่ง และประสบการณ์ ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน มีค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 –1.00 มีค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.24 ถึง 0.86 ด้านสภาพที่พึงประสงค์มีค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง ระหว่าง 0.22 ถึง 0.78 ด้านสภาพปัจจุบันมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.98 และด้านสภาพที่พึงประสงค์มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .97

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 2 คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจาก

ผลการศึกษาแนวทางทางการบริหารโดยโรงเรียนเป็นฐานสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก จากข้อคำถามจากแบบสอบถามในระยะที่ 1 ที่มีค่าสูงกว่าค่า $PNI_{modified}$ เฉลี่ยแต่ละด้าน มาใช้ในการสัมภาษณ์

2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 3 แบบประเมินแนวทางเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5

ระดับ ประกอบด้วย ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ซึ่งได้จากการสรุปแนวทางการบริหารโดยโรงเรียนเป็นฐานสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ของผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 5 คน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ในระยะที่ ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ขอเก็บรวบรวมข้อมูลจากจากบัณฑิตวิทยาลัย นำไปให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 เพื่อออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ขอเก็บรวบรวมข้อมูลการโดยแนบบแบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่สร้างผ่าน Google forms และจัดทำเป็นคิวอาร์โค้ด เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างเข้าปดำเนินการตอบแบบสอบถาม ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด โดยผู้วิจัยส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างได้ครบถ้วน และได้รับการตอบกลับทุกชุด คิดเป็น 100 %

3.2 ในระยะที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการประสานงานกับผู้ให้ข้อมูลและเดินทางไปสัมภาษณ์ด้วย

ตนเอง โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ใช้วิธีการสัมภาษณ์และจัดเก็บข้อมูลด้วยการจดบันทึกและบันทึกเสียงการสัมภาษณ์

3.3 ในระยะที่ 3 ผู้วิจัยนำแนวทางฯ พร้อมส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ ไปถึงผู้เชี่ยวชาญเพื่อ

ขอความอนุเคราะห์ในการประเมินแนวทางการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 121) และค่าความต้องการจำเป็น (PNI modified) (สุวิมล ร่องวางนิช, 2550: 15-17) ในระยะที่ 2 การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) และในระยะที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารโดยโรงเรียนเป็นฐานสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ลำดับความต้องการจำเป็นของการบริหารโดยโรงเรียนเป็นฐานสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก

ระดับการปฏิบัติ /พฤติกรรม		สภาพ ปัจจุบัน			สภาพ ที่พึงประสงค์			PNI _{modified}	ลำดับ ความ สำคัญ
		$\bar{x}$	S. D.	แปล ผล	$\bar{x}$	S. D.	แปลผล		
1.	ด้านการกระจายอำนาจ	3.80	0.96	มาก	4.55	0.51	มากที่สุด	0.200	3
2.	ด้านการบริหารจัดการ ตนเอง	3.78	1.02	มาก	4.50	0.64	มาก	0.190	4
3.	ด้านการบริหารแบบมี ส่วนร่วม	3.74	1.10	มาก	4.53	0.52	มากที่สุด	0.212	1
4.	ด้านการตรวจสอบและ ถ่วงดุล	3.75	1.08	มาก	4.51	0.61	มากที่สุด	0.202	2
รวม		3.77	1.04	มาก	4.53	0.57	มากที่สุด	0.201	-

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารโดยโรงเรียนเป็นฐานสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.77$ S.D. = 1.04) เมื่อพิจารณารายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านการกระจายอำนาจ ($\bar{x} = 3.80$, S.D. = 0.96) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการบริหารจัดการตนเอง ($\bar{x} = 3.78$, S.D. = 1.02) ด้านการตรวจสอบและถ่วงดุล ($\bar{x} = 3.75$, S.D. = 1.08) และ ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม ($\bar{x} = 3.74$, S.D. = 1.10) ตามลำดับ

สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโดยโรงเรียนเป็นฐานสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.53$, S.D. = 0.57) เมื่อพิจารณารายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านการกระจายอำนาจ ($\bar{x} = 4.55$ S.D. = 0.51) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม ($\bar{x} = 4.53$, S.D. = 0.52) ด้านการตรวจสอบและถ่วงดุล ($\bar{x} = 4.51$, S.D. = 0.61) ตามลำดับ) และด้านการบริหารจัดการตนเอง ($\bar{x} = 4.50$ S.D. = 0.64) ตามลำดับ

ความต้องการจำเป็นในการบริหารโดยโรงเรียนเป็นฐานสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ลำดับที่ 1 คือ ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม ($PNI_{\text{modified}} = 0.212$) ลำดับที่ 2 คือ ด้านการตรวจสอบและถ่วงดุล ($PNI_{\text{modified}} = 0.202$) ลำดับที่ 3 คือ ด้านการกระจายอำนาจ ($PNI_{\text{modified}} = 0.200$) และลำดับที่ 4 คือ ด้านการบริหารจัดการตนเอง ($PNI_{\text{modified}} = 0.190$) โดยที่ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม และด้านการตรวจสอบและถ่วงดุล มีค่า PNI_{modified} สูงกว่าค่าเฉลี่ย

2. ผลการศึกษาแนวการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรธานี เขต 1 ประกอบด้วยแนวทางต่าง ๆ ใน 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

2.1 แนวการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ในด้านการกระจายอำนาจ ประกอบไปด้วย โรงเรียนกำหนดเป้าหมายชัดเจนร่วมกับภาคีเครือข่าย จัดตั้งคณะทำงานประสานงาน และพัฒนาช่องทางสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารติดตามประเมินผลความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง ปรับรูปแบบให้เหมาะกับบริบทที่เปลี่ยนแปลง และรายงานผลให้ทุกฝ่ายรับทราบ โรงเรียนจัดทำแผนพัฒนาวิชาการที่ตอบสนองชุมชน พัฒนาฐานข้อมูลแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น และสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาระดับสูง โรงเรียนจัดทำฐานข้อมูลความเชี่ยวชาญของบุคลากร มอบหมายงานตามความถนัด และกระจายอำนาจการตัดสินใจพร้อมกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบชัดเจน และโรงเรียนจัดเวทีวิชาการร่วมกับชุมชน ส่งเสริมการทำวิจัยร่วมกับชุมชน และพัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์สำหรับเผยแพร่ผลงานวิชาการ

2.2 แนวการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ในด้านการบริหารจัดการตนเอง ประกอบไปด้วย ผู้บริหารกำหนดหลักคุณธรรมจริยธรรมชัดเจน

บริหารงานโปร่งใสตรวจสอบได้ เปิดเผยข้อมูลการบริหารและงบประมาณ และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างด้านความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบ ผู้บริหารสำรวจความสามารถของบุคลากรอย่างเป็นระบบ พัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง กำหนดขอบเขตความรับผิดชอบชัดเจน และสร้างระบบประเมินผลที่เป็นธรรม โรงเรียนพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเผยแพร่ข้อมูล จัดประชุมรับฟังความคิดเห็น และรายงานผลการดำเนินงานต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างสม่ำเสมอ ผู้บริหารกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจร่วมกัน แปรสู่แผนปฏิบัติการที่มีตัวชี้วัดชัดเจน และทบทวนปรับปรุงให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลง ผู้บริหารสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นคุณธรรมและความไว้วางใจ จัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ ส่งเสริมการสื่อสารที่เปิดกว้าง และจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงานเป็นทีม

2.3 แนวการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ในด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม ประกอบไปด้วย โรงเรียนจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรที่มีตัวแทนจากทุกฝ่าย สำรวจความต้องการของผู้เรียนและชุมชน บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นในหลักสูตร และมีระบบติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างเป็นระบบ โรงเรียนกำหนดบทบาทชัดเจนให้คณะกรรมการสถานศึกษาในการระดมทรัพยากร จัดทำแผนระดมทรัพยากรที่มีเป้าหมายชัดเจน และร่วมกำกับดูแลการใช้ทรัพยากรอย่างโปร่งใส โรงเรียนกำหนดบทบาทคณะกรรมการสถานศึกษาในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนา พัฒนาศักยภาพด้านการวางแผนกลยุทธ์ และให้มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน โรงเรียนจัดระบบรายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ สร้างบรรยากาศที่เปิดรับการวิจารณ์เชิงสร้างสรรค์ และมีกระบวนการนำข้อเสนอแนะไปสู่การปฏิบัติ โรงเรียนจัดทำปฏิทินการจัดทำแผนปฏิบัติการที่เปิดโอกาสให้คณะกรรมการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน มีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของโครงการ และร่วมติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงาน

2.4 แนวการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ในด้านการตรวจสอบและถ่วงดุล ประกอบไปด้วย โรงเรียนพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในให้เข้มแข็งและเป็นส่วนหนึ่งของ กระบวนการบริหารปกติ พัฒนาความรู้ของบุคลากรด้านการประกันคุณภาพ และสร้างวัฒนธรรมคุณภาพในโรงเรียน โรงเรียนพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารและประกันคุณภาพที่ครอบคลุมทุกมาตรฐาน เปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะ และใช้ผลการประเมินในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนจัดทำรายงานการประเมินตนเองที่มีคุณภาพ เผยแพร่ผลการประเมินผ่านช่องทางหลากหลาย และจัดประชุมชี้แจงผลการประเมินให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โรงเรียนแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบภายนอกที่มีความเป็นอิสระ กำหนดเกณฑ์การตรวจสอบที่ชัดเจน และนำผลการตรวจสอบไปปรับปรุงการปฏิบัติงานอย่างเป็นรูปธรรม ผู้บริหารสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการติดตาม

ตรวจสอบ พัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อรองรับการปรับปรุงการบริหาร และใช้ผลการประเมินในการสร้างความร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานภายนอก

3. ผลการประเมินแนวการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก โดยใช้แบบประเมินแนวทางเพื่อการวิจัย ในด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ ของแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ในมุมมองของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่ใช้แนวทางการพัฒนาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน พบว่า ผลการประเมินแนวการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ และด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

แนวการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก มีข้อค้นพบที่ควรนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพอันพึงประสงค์ของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และการศึกษาแนวการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก เป็นดังนี้

1.1 สภาพปัจจุบันของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการกระจายอำนาจมีค่าเฉลี่ยสูงสุด สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจตามแนวคิดของ อุทัย บุญประเสริฐ (2553) ที่เน้นการลดขั้นตอนการบังคับบัญชา และมอบอำนาจการตัดสินใจให้ผู้ปฏิบัติงานในระดับต่างๆ ส่วนด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วมมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่งเป็นผลมาจากข้อจำกัดด้านเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนที่โรงเรียนขนาดเล็กตั้งอยู่ ตามที่ ธีระ รุญเจริญ (2562) ได้ศึกษาไว้ ทำให้การสร้างการมีส่วนร่วมเป็นไปได้ยาก ด้านการตรวจสอบและถ่วงดุล แม้ว่าผู้บริหารจะให้ความสำคัญกับความโปร่งใสตามแนวคิดของ ถวิล มาตรการเยี่ยม (2545) แต่ยังคงพัฒนาระบบให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายในและระบบสารสนเทศ

1.2 สภาพอันพึงประสงค์ของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านการกระจายอำนาจมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม ด้านการตรวจสอบและถ่วงดุล และด้านการบริหารจัดการตนเอง ตามลำดับ

ข้อค้นพบที่น่าสนใจคือ ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วมมีค่าเฉลี่ยในสภาพอันพึงประสงค์อยู่ในอันดับสอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ รุ่ง แก้วแดง (2546) ที่ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นหลักการสำคัญของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่มุ่งเน้นการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการบริหารโรงเรียน

1.3 ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นความต้องการจำเป็นลำดับแรก เนื่องจากมีช่องว่าง (gap) ระหว่างสภาพปัจจุบันและสภาพอันพึงประสงค์มากที่สุด แนวทางการพัฒนาจึงมุ่งเน้นการสร้างกลไกการมีส่วนร่วมที่เป็นรูปธรรม ทั้งในด้านการพัฒนาหลักสูตร การระดมทรัพยากร การกำหนดนโยบาย และการติดตามประเมินผล ด้านการตรวจสอบและถ่วงดุลเป็นความต้องการจำเป็นลำดับที่สอง โดยควรพัฒนาระบบการตรวจสอบให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน ระบบสารสนเทศ และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการติดตามตรวจสอบ ด้านการกระจายอำนาจมีความต้องการจำเป็นลำดับที่สาม แม้จะมีค่าเฉลี่ยสูงสุดทั้งในสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ แนวทางการพัฒนาจึงมุ่งเน้นการสร้างกลไกที่ทำให้การกระจายอำนาจมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ด้านการบริหารจัดการตนเองมีความต้องการจำเป็นลำดับสุดท้าย สอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่าในสภาพปัจจุบันมีการพัฒนาไปมากแล้ว ตามแนวคิดของ รุ่ง แก้วแดง (2546) ที่ว่าการบริหารจัดการตนเองช่วยให้โรงเรียนกำหนดนโยบายและทิศทางการพัฒนาได้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน

2. ผลการศึกษาแนวการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ของผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและนักวิชาการ เพื่อนำมาศึกษาแนวทางจากความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม 2) ด้านการตรวจสอบและถ่วงดุล 3) ด้านการกระจายอำนาจ และ 4) ด้านการบริหารจัดการตนเอง ตามลำดับ โดยนำมาอภิปรายผลดังนี้

2.1 แนวทางการพัฒนาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กเนื่องจากข้อจำกัดด้านบุคลากรและทรัพยากร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วอลสเตทเทอร์และมอร์แมน (Wohlstetter and Mohrman, 1996: 35-37) ที่ว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจและดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา แนวทางการพัฒนาที่สำคัญประการแรก ได้แก่ การจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรที่มีตัวแทนจากทุกฝ่าย นอกจากนี้ ควรมีการสำรวจความต้องการของผู้เรียนและชุมชนอย่างรอบด้าน และบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นในหลักสูตร สอดคล้องกับแนวคิดของอุทัย บุญประเสริฐ (2553: 82) ที่พบว่าหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย

2.2 แนวทางการพัฒนาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการตรวจสอบและถ่วงดุล การตรวจสอบและถ่วงดุลเป็นความต้องการจำเป็นในลำดับที่สอง สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของความโปร่งใสและการรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงานของโรงเรียน ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน การตรวจสอบและถ่วงดุลเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้โรงเรียนมีความรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงาน (Accountability) ตามที่ Cheng (1996) ได้กล่าวไว้

แนวทางการพัฒนาที่สำคัญประการแรก ได้แก่ การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในให้เข้มแข็งและเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารปกติ เชน (Cheng, 1996: 87) กล่าวว่า การตรวจสอบและถ่วงดุลเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้โรงเรียนมีความรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงาน ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน โรงเรียนควรบูรณาการงานประกันคุณภาพเข้ากับงานประจำ และพัฒนาความรู้ของบุคลากรด้านการประกันคุณภาพ ตามแนวคิดของสมศักดิ์ สีนุจรเวช (2552: 135)

2.3 แนวทางการพัฒนาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการกระจายอำนาจ การกระจายอำนาจเป็นความต้องการจำเป็นในลำดับที่สาม ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ดังที่ อุทัย บุญประเสริฐ (2561) ได้กล่าวว่าการกระจายอำนาจเป็นหลักการพื้นฐานที่ให้อำนาจในการตัดสินใจแก่ผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับปัญหาและความต้องการมากที่สุด แนวทางการพัฒนาที่สำคัญประการแรก ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายชัดเจนร่วมกับภาคีเครือข่าย อุทัย บุญประเสริฐ (2561: 72) โรงเรียนควรจัดประชุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อกำหนดเป้าหมายร่วมกันที่ชัดเจน มีการระบุผลลัพธ์ที่คาดหวังและตัวชี้วัดความสำเร็จที่เป็นรูปธรรม พร้อมทั้งจัดตั้งคณะทำงานประสานงานที่มีตัวแทนจากทุกฝ่าย

อุทัย บุญประเสริฐ (2561: 72) ได้กล่าวว่า การกระจายอำนาจเป็นหลักการพื้นฐานของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ที่ให้อำนาจในการตัดสินใจแก่ผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับปัญหาและความต้องการมากที่สุด โรงเรียนควรจัดประชุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อกำหนดเป้าหมายร่วมกันที่ชัดเจน มีการระบุผลลัพธ์ที่คาดหวังและตัวชี้วัดความสำเร็จที่เป็นรูปธรรม พร้อมทั้งจัดตั้งคณะทำงานประสานงานที่มีตัวแทนจากทุกฝ่าย กำหนดบทบาทหน้าที่ชัดเจน และมีการประชุมอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ ควรพัฒนาช่องทางสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น การประชุม จดหมายข่าว กลุ่มไลน์ หรือสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อให้การสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็วและทั่วถึง

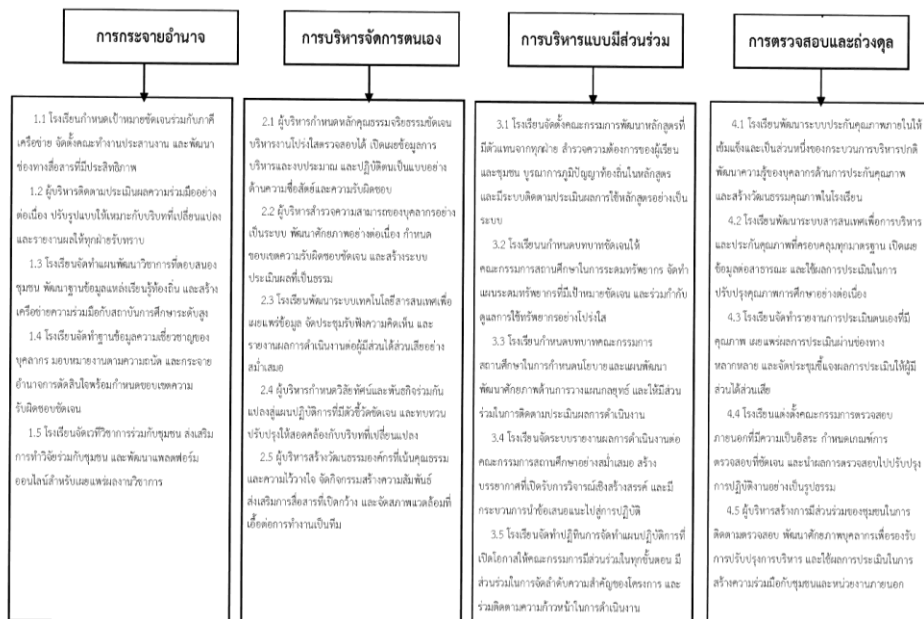
2.4 แนวทางการพัฒนาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการตรวจสอบและถ่วงดุล การบริหารจัดการตนเองเป็นความต้องการจำเป็นในลำดับสุดท้าย แต่ยังคงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก เพราะเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะช่วยให้โรงเรียนสามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้ข้อจำกัดด้านทรัพยากรและบุคลากร ดังที่ เมอร์ฟี และ เบ็ค (Murphy and Beck, 1995) ได้กล่าวว่า การบริหาร

จัดการตนเองเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยให้อำนาจและความรับผิดชอบแก่โรงเรียนในการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากร บุคลากร และหลักสูตร เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพการสำรวจความรู้ความสามารถ ทักษะ และความถนัดของบุคลากรอย่างเป็นระบบ

แนวทางการพัฒนาที่สำคัญประการแรก ได้แก่ การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในให้เข้มแข็งและเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารปกติ เชน (Cheng, 1996: 87) กล่าวว่า การตรวจสอบและถ่วงดุลเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้โรงเรียนมีความรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงาน ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน โรงเรียนควรบูรณาการงานประกันคุณภาพเข้ากับงานประจำ ไม่แยกเป็นภาระงานต่างหาก พร้อมทั้งพัฒนาความรู้ของบุคลากรด้านการประกันคุณภาพผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สมศักดิ์ สีนุระเวชญ์ (2552: 135) พบว่าการประกันคุณภาพที่มีประสิทธิภาพต้องเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารปกติ ทำให้บุคลากรมีความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ การสร้างวัฒนธรรมคุณภาพในโรงเรียนผ่านการยกย่องชมเชยและให้รางวัลแก่บุคลากรที่มีผลงานด้านคุณภาพดีเด่นจะช่วยสร้างแรงจูงใจและความตระหนักในความสำคัญของคุณภาพการศึกษา

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษาแนวทาง ฯ ได้องค์ความรู้ใหม่ที่เป็นสรุปแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก แสดงดังภาพประกอบที่ 1

ภาพที่ 1 สรุปแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุป สภาพปัจจุบันของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการจำเป็น ด้านการบริหาร แบบมีส่วนร่วม มีค่าความต้องการจำเป็นมากที่สุด แนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน มีแนวทางที่สำคัญที่สุดดังนี้ โรงเรียนจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรที่มีตัวแทนจากทุกฝ่าย สสำรวจความต้องการของผู้เรียนและชุมชน บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีระบบติดตาม ประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างเป็นระบบ ผลการประเมินแนวการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็น ฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

จากการวิจัยแนวการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ควรส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาอย่าง ต่อเนื่อง โดยจัดทำปฏิทินการมีส่วนร่วมที่ชัดเจน กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในการพัฒนาหลักสูตร การระดมทรัพยากร และการประเมินผลการดำเนินงาน

1.2 ควรบูรณาการระบบประกันคุณภาพภายในเข้ากับกระบวนการบริหาร จัดการปกติ และ

พัฒนาระบบสารสนเทศที่เอื้อต่อการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานอย่างมี ประสิทธิภาพ รวมถึงสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนในการติดตามตรวจสอบ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารโดยใช้โรงเรียน เป็นฐานในบริบท

ของโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกในการพัฒนารูปแบบการบริหารที่เหมาะสม

2.2 ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เพื่อนำแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไปทดลองใช้และพัฒนาให้ เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน

2.3 ควรศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ระหว่างโรงเรียนขนาดเล็กที่ประสบความสำเร็จกับโรงเรียนที่ยังมีปัญหาในการบริหารจัดการ เพื่อหาแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices)

เอกสารอ้างอิง

ถวิล มาตรเลี่ยม. (2545). การปฏิรูปการศึกษา: โรงเรียนเป็นฐานการบริหารจัดการ.

กรุงเทพมหานคร: เสนาธรรม.

ธีระ รุญเจริญ. (2560). ความเป็นเลิศทางการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ข้าวฟ่าง.

- ธีระ รุญเจริญ. (2562). การบริหารโรงเรียนยุคใหม่. กรุงเทพมหานคร: ข้าวฟ่าง.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (ฉบับปรับปรุงใหม่). (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- รุ่ง แก้วแดง. (2546). โรงเรียนนิติบุคคล: หนังสือสำหรับผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกคนต้องอ่าน. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช.
- รัตนารักษ์ คำเฝ้า. (2558). การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- วสันต์ ปรีดานันต์. (2563). การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน: แนวคิดและแนวทางการปฏิบัติ. วารสารวิชาการ, 13(1), 22-33.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2555). การบริหารการศึกษา: นโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อการบรรลุผล. กรุงเทพมหานคร: ทิพย์วิสุทธิ.
- สมคิด บางโม. (2563). การบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก: ความท้าทายและแนวทางแก้ไข. วารสารวิชาการศึกษา, 21(1), 56-65.
- สมชาย วรภิเษมสกุล. (2567). ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมศักดิ์ สินธุระเวช. (2552). การประกันคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1. (2567). รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566. เรียกใช้เมื่อ 19 ตุลาคม 2567 จาก <https://udn1.go.th/>.
- สุนทร ภูสิงห์. (2562). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กในประเทศไทย. วารสารศึกษาศาสตร์, 27(4), 124-130.
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2550). การประเมินผลการเรียนรู้แนวใหม่. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรรัตน์ สว่างอารมณ์. (2561). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก. วารสารวิจัยทางการศึกษา, 16(2), 75-82.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2553). การบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2561). การกระจายอำนาจสู่โรงเรียนขนาดเล็ก: แนวคิดและแนวปฏิบัติ. วารสารบริหารการศึกษา, 10(1), 25-32.
- Cheng, Y. C. (1996). School effectiveness and school-based management: A mechanism for development. London: Falmer Press.

- Murphy, J., & Beck, L. G. (1995). School-based management as school reform: Taking stock. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.
- Wohlstetter, P., & Mohrman, S. A. (1996). Assessment of school-based management. Washington, DC: US Department of Education, Office of Educational Research and Improvement.